

درد دل کسب و کارهای مردم

با سازمان امور مالیاتی

فهرست

مقدمه.....	۱
روایت اول: تولیدکننده‌ی شیرهای اطمینان.....	۹
روایت دوم: تولیدکننده‌ی نیروگاه‌های کوچک مقیاس.....	۲۱
روایت سوم: شرکت تولید تابلو برق.....	۳۱
روایت چهارم: شرکت تولید ماشین‌های تزریق پلاستیک.....	۴۵
روایت پنجم: تولیدکننده‌ی واشر صنعتی.....	۵۹
روایت ششم: یک مدیر مالی.....	۷۳
روایت هفتم: بازرگان بازار آهن.....	۸۹
روایت هشتم: فروشنده لوازم یدکی.....	۹۷
روایت نهم: کارگاه قطعه‌سازی.....	۱۰۵
روایت دهم: شرکت ساخت قطعات و ماشین‌ابزارهای صنعتی.....	۱۱۵

- روایت یازدهم: شرکت تولید قطعات بتنی ۱۲۷
- روایت دوازدهم: یک مدیر مالی (۲) ۱۳۹
- روایت سیزدهم: قالب ساز صنعتی ۱۵۳
- روایت چهاردهم: کارخانه تولید بوردهای الکترونیکی و سیستم های
هوشمند اطفاء حریق ۱۶۹
- روایت پانزدهم: تولید کننده قطعات خودرو ۱۸۳
- روایت شانزدهم: داروخانه ۱۹۷
- روایت هفدهم: تولید کننده گیره های صنعتی ۲۰۷
- روایت هجدهم: تولید کننده کوره القایی ۲۲۱
- روایت نوزدهم: کانون تبلیغات و آگهی ۲۳۹
- روایت بیستم: یک مدیر مالی (۳) ۲۵۵

بررسی کسب‌وکارهای ورشکسته یا در آستانه‌ی ورشکستگی^۱، نگارندگان این کتاب را به مشکلاتی متوجه ساخت که مربوط به فضای عمومی کسب‌وکار هستند. این مشکلات در ارتباط با تعاملات و مناسبات کسب‌وکارها با دولت اهمیت می‌یابند و تصمیم‌ها و مقررات دولت بر آن‌ها اثر می‌گذارد. از این‌رو، بیش‌ازاین به‌مرور تجارب بیست شرکت در تعامل با سازمان تأمین اجتماعی پرداختیم^۲ و در این کتاب هم تجربیات بیست شرکت دیگر را که با مسائل مالیاتی دست به‌گریبانند، مرور می‌کنیم.

برحسب تعریف سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۳ (OECD)، مالیات عبارت است از پرداختی الزامی و بلاعوض که ممکن است به شخص، مؤسسه، دارایی و غیره تعلق گیرد. این تعریف، پرداخت‌های دیگری مانند حق بیمه تأمین اجتماعی را

^۱ تجارب این کسب‌وکارها در کتابی به‌نام «درد دل کسب‌وکارهای مردم با دولت» منتشر شد.

^۲ تجارب این کسب‌وکارها در کتابی به‌نام «درد دل کسب‌وکارهای مردم با سازمان تأمین اجتماعی»

هم در برمی گیرد، اما برحسب مقررات و عرف مالیاتی ایران، اصطلاح «مالیات» شامل بیمه نمی شود.

انواع مالیات به دودسته کلی تقسیم می شود: مالیات مستقیم و مالیات غیرمستقیم. مالیات مستقیم شامل انواع مالیات بر درآمدها، سود یا مالیات بر ثروت و امثال آن نیز می شود. این مالیات به طور مستقیم از درآمد یا دارایی افراد حقیقی و حقوقی اخذ می شود.^۱

مالیات غیرمستقیم، بر کالاها و فعالیت هایی وضع می شود که به طور غیرمستقیم از مؤدی دریافت می شود. مهم ترین مصداق مالیات غیرمستقیم در کشور ما، «مالیات بر ارزش افزوده» است که لایحه آن برای اولین بار در سال ۱۳۶۶ به مجلس شورای اسلامی برده شد ولی به تصویب نرسید. پس از آن، مجلس شورای اسلامی بنا بر توصیه صندوق بین المللی پول و با هدف شفافیت جریان کالا در سال ۱۳۸۷ قانون مالیات بر ارزش افزوده را به طور آزمایشی و به مدت پنج سال تصویب کرد و هم اکنون

^۱ مالیات مستقیم شامل اقسام زیر است:

مالیات بر درآمد املاک

مالیات بر درآمد حقوق

مالیات بر درآمد مشاغل

مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی

مالیات بر درآمد اتفاقی

مالیات بر درآمد منابع مختلف

توجه) طبق ماده ۸۲ درآمد حاصل از کلیه فعالیت های کشاورزی، دام پروری، دامداری، پرورش ماهی و زنبور عسل و پرورش طیور، صیادی و ماهیگیری، توغناداری، احیای مراتع و جنگل ها، باغات اشجار و غیره و مخیلات از پرداخت مالیات معاف است.
^۲ درآمد این مشاغل اگرچه از مالیات معاف است اما باید دفتر مالیاتی داشته باشند و به تأیید دارایی برسانند.

نیز با نرخ نه درصد اجرا می‌شود. به علت نبود زیرساخت‌های اجرایی آن مانند عدم دسترسی اداره مالیات به تراکنش‌های بانکی و نبود نظام کارآمد اطلاعاتی و الکترونیکی مبادلات، به‌زعم فعالان اقتصادی امروزه از تحقق اهداف اولیه خود بازمانده است.

در عرف امروز دولت‌ها، مالیات یکی از منابع درآمدی دولت است که مصارف گوناگون دارد. دولت با استفاده از درآمدهای خود انواع پروژه‌های عمرانی را در کشور اجرا می‌کند و به مردم خدمات ارائه می‌دهد. دولت می‌تواند با حمایت از فعالیت‌های سودمند بخش خصوصی، درآمدهای خود را در جهت منافع بلندمدت جامعه سرمایه‌گذاری کند، محرک بخش خصوصی باشد و از این طریق، منابع بخش خصوصی را در جهت اهداف توسعه‌ای کشور به گردش درآورد.

اما کاربرد اصلی مالیات چیز دیگری است. دولت می‌تواند انواع مالیات‌ها و عوارض و معافیت‌های مالیاتی را به‌صورت اهرمی بازدارنده و یا تشویقی استفاده کند تا سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی را - به‌سود تأمین مطالبات و حقوق اجتماعی مردم - در جامعه مستقر سازد. به عبارت دیگر، مالیات‌ها بر رفتار مردم و فعالان اقتصادی تأثیر می‌گذارند.

اما سؤال جدی آن است که آیا دولت سکان‌دار است یا پاروزن! دولت پاروزن نیازمند منابع درآمدی برای پرداخت حقوق و دستمزد خیل عظیم کارگران و کارمندان دستگاه‌های دولتی و شرکت‌های دولتی است اما دولت سکان‌دار با تنظیم قواعد حکمرانی شرایط را به‌نحوی فراهم می‌سازد که توسعه اقتصادی یا حرکت بخش‌های مردمی و خصوصی میسر شود و دولت فقط به تنظیم روابط می‌پردازد و عمده درآمدهای دولت از محل خدماتی که همان دستگاه‌ها ارائه می‌دهند، محقق

خواهد شد؛ به عبارتی، کسب درآمدها عوارض محورند نه مالیات محور. لذا با این استدلال پایه مالیات‌های درآمدی لرزان و سست خواهد بود و منتقدان فراوانی دارند. ولی این منتقدان نیز با وجود مالیات‌های تنظیمی موافق‌اند.

ورود نقدینگی به فعالیت‌های غیر مولد و سوداگر به‌خاطر ریسک پایین، بازدهی بالا و ضعف دولت در نظامات مالیات‌ستانی است و رکود در بخش مولد اقتصاد را سبب شده است. بازارهای سفته‌بازانه بخش زیادی از قدرت سرمایه‌گذاری اتحاد اقتصادی کشور را جذب خود کرده است و به‌مانع بزرگی در برابر رونق بخش مولد اقتصاد که به اشتغال منجر می‌شود، تبدیل شده است. در بسیاری از کشورهای دنیا به‌منظور کنترل بازارهای سوداگرانه و ممانعت از رشد آن‌ها تحت شرایط معینی، مالیات‌های تنظیمی وضع شده است تا بازده بازارهای غیرمولد را کاهش دهند و انگیزه‌های سرمایه‌گذاری در بخش مولد اقتصاد افزایش یابد بیش از ۸۰ سال است که در کشورهای توسعه‌یافته این قبیل مالیات‌ها را وضع کرده‌اند ولی در ایران هنوز چنین اتفاقی نیفتاده است.

اکنون این پرسش مطرح است که «چگونه تأمین درآمدهای مالیاتی به مانعی برای کسب و کارها تبدیل شده است؟»

پاسخ پرسش بالا به‌نحوی تأمین درآمدهای مالیاتی بازمی‌گردد. دولت با شناسایی مؤدیان مالیاتی بیشتر و با تنوع بخشیدن به دایره‌ی شمول عوارض و مالیات تلاش می‌کند که درآمدهای خود را افزایش بدهد. اما این درآمدها به‌شرطی قابل حصول هستند که مؤدیان توان بیشتری برای پرداخت مالیات داشته باشند؛ در حقیقت کسب و کارها باید رونق داشته باشند تا بتوانند درآمد بیشتری را برای دولت

تولید کنند. اما بنا بر ادعای فعالان اقتصادی رفتار امروز سازمان امور مالیاتی بیانگر چیز دیگری است و تلاش برای رونق کسب و کارها مؤلفه‌ی مهمی در تنظیم تصمیمات و رفتار این سازمان و مأموران آن نداشته است!

محاسبه و جمع‌آوری مالیات بر عهده وزارت امور اقتصادی و دارایی است. درآمدهای مالیاتی به یک وزارتخانه تعلق ندارد بلکه به خزانه کل کشور واریز می‌شود و به مصارف همه دستگاه‌های کشور می‌رسد.

در این کتاب، بر تجارب مالیاتی کسب و کارها مروری خواهیم داشت تا ببینیم که مقررات و فرایندهای محاسبه، پرداخت و حل اختلاف انواع مالیات، چگونه به مانعی برای کسب و کارها تبدیل شده و کارآفرینان را از جذب و حفظ نیروهای کار باز می‌دارد؟ دغدغه‌ی پدیدآورندگان کتاب حاضر، درک همین مشکلات و یافتن راه‌حلی است که متضمن تأمین درآمد دولت و حفاظت از اشتغال و کارآفرینی باشد. به همین منظور، این کتاب با مراجعه به تجارب شرکت‌ها، مسائل ناشی از مالیات را از منظر کارآفرینان و صاحبان کسب و کارهای مردمی روایت می‌کند. این روایت‌ها بر پایه‌ی گفت‌وگوی حضوری با مدیران بیست شرکت گوناگون تهیه شده است. در این کتاب، تجربه‌های بیست مورد کسب و کار را از نظر می‌گذرانیم که به چالش‌های مالیاتی گرفتار شده‌اند. اسامی اشخاص، شرکت‌ها و مکان‌ها ساختگی است، اما سرگذشت‌ها واقعی هستند.

مسائل و معضلات مالیاتی یکی از مشکلات برجسته فضای کسب و کار ایران است که با تصمیمات دولت قابل رفع هستند. این کتاب روایت کسب و کارهایی است که از ضعف‌ها و خطاهای خود غافل نیستند و با یادگیری از تجربه‌ها، پیوسته در رفع کاستی‌های نگاه‌شان می‌کوشند. آنان در قبال چالش‌ها و موانع فضای عمومی

کسب و کار که خارج از کنترل و اراده‌ی آن‌هاست، چشم امید به دولت دوخته‌اند. نگارندگان کتاب باور دارند که دولت با سیاست‌گذاری‌های مناسب، خواهد توانست که آسیب‌های محیط کسب و کار را کاهش دهد تا کارآفرینان بتوانند با اتکا به مزایای یک محیط جذاب برای تولید، بر گسترش دانش، تجربه، نوآوری و رقابت تمرکز کنند.